

Консультація спеціаліста: інфекційні хвороби

Найнеобхідніший оберіг життя – вакцинація

Актуальне інтерв'ю з професором
Сергієм Олександровичем Крамарьовим

14 травня 1796 року. Ця непересічна вікопомна дата постає зламною в будівництві імунологічного спротиву наслідкам інфекційних хвороб. Едуард Дженнер, на честь якого в Лондоні височить пам'ятник, англійський лікар, спостерігаючи, як коров'яча віспа захищає корівниць, що наражаються на тваринний варіант ураження, від захворювання на людську віспу, застосував цей спосіб у медичній практиці. У цей день він зробив щеплення восьмирічному хлопцеві Джеймсу Фіппсу речовиною, взятою з пустули коров'ячої віспи на руці доярки. Після щеплення хлопчик теж перехворів на коров'ячу віспу та одужав. Через шість тижнів дитина була інфікована матеріалом, взятим від хворого на натуральну віспу. Та хлопчик не захворів! Саме після цього відчайдушного експерименту виник термін – вакцинація (від лат. *vaccina* – корова).

В наші часи проблема вакцинації, попри вражаючий розвиток імунології, залишається вкрай актуальною. Ось чому під час проведення Дня здоров'я 2018 міжнародного значення, що відбувся в Національному медичному університеті імені О.О. Богомольця, велику увагу привернула доповідь з цих питань завідувача кафедри дитячих інфекційних хвороб, заслуженого лікаря України, доктора медичних наук, професора Сергія Олександровича Крамарьова.

– Доповідь, шановний професоре, ви розпочали з таблиці, в якій стверджується: імунологічні перемоги

є беззаперечними. Адже завдяки масовій вакцинації 9 грудня 1979 року Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) оголосила про ліквідацію віспи у світі, поступ історії було трохи змінено. А як виглядають інші ділянки такого спротиву, зокрема стосовно поліомієліту?

– В обсязі ХХ сторіччя було зафіксовано 16 316 смертельних випадків внаслідок захворювання на паралітичний поліомієліт. Варто нагадати, що на поліомієліт страждав президент США Д. Рузвельт, що утруднювало його діяльність. Можливо, тому він не був байдужий до спроб імунологів разом з лікарями-інфекціоністами подолати захворювання (вакцини

SPECIALISED
MEDICAL
CONSULTATION
INFECTIOUS
DISEASES

Солка, Себіна, Чумакова). Й ось на 2010 рік констатовано 100% зниження летальності від поліомієліту!

– Як панорамуються інші напрями таких битв?

– У минулому столітті сталося 21 053 випадки смерті від дифтерії, хоча, можливо, це не абсолютні дані. Складність ситуації зумовлена й тим, що це аж ніяк не «архівна інфекція». На 1994 рік в СНД було зафіксовано 47 808 випадків дифтерії, серед них 1746 смертельних. Щодо України, в 1992–1996 рр. захворіло близько 17 тисяч дітей та дорослих, з них 630 померли. Маємо виклик: вакцинувати переважну більшість дітей із бажаною нормою 100% і тримати напоготові протидифтерійну сироватку. До речі, її було одержано наприкінці ХІХ сторіччя саме в Києві.

– А що можна сказати про кашлюк та кір?

– Внаслідок кашлюку (кашлю ста днів) у ХХ сторіччі сталося 200 752 летальних випадки недуги, в нинішньому сторіччі, до 2010 року – 21 291. Це також досить приблизні дані. Вакцинацією охоплено 89% населення, а це й спричиняє нові коклюшні атаки.

Щодо кору, в ХХ сторіччі було зафіксовано 530 217 таких випадків і 61 випадок – на 2010 рік. Вважається, що імунізацію досягнуто на 99%, але цього, як бачите, замало, адже кір крокує Україною.

– Однак є приклади послідовних стратегій у вакцинації?

– Так виглядає статистика правця: 580 випадків смерті новонароджених від цієї інфекції в ХХ сторіччі та 8 випадків на 2010 рік. Вакциновано 99% населення. Важливо, що тут має бути забезпечено імунологічних захист починаючи від немовлят. До 2000 року 135 країн світу завдяки вакцинації лікували випадки правця новонароджених. Менше

одного випадку на 1000 новонароджених – ось мета й рубіж бар'єра правця щодо таких дітлахів. Адже в регіонах, де відсутня така вакцинація, летальність при виникненні правця серед новонароджених становить 78 на 1000 немовлят.

– Безперечно, Сергію Олександровичу, Ваша повсякденна робота постає заклик до різних напрямів імунізації. Що в такому сенсі варто сказати про гепатит В?

– Наголошу, що вірус гепатиту В у 100 разів різніший, ніж вірус ВІЛ. 80–90% дітей, інфікованих вірусом у віці до 1 року, набувають хронічної форми цього небезпечного ураження. Адже у 15–25% випадків існує ризик смерті від цирозу та гепатоцелюлярної карциноми, індукованих хронічним гепатитом В. Ситуація досить загрозлива. У 2008 році 177 країн (із 193 країн, які співпрацюють з ВООЗ) запровадили масову вакцинацію проти гепатиту В. Україна належить до регіону із середньою поширеністю гепатиту В – 2–8%. Тут рекомендовано універсальну масову вакцинацію проти гепатиту В: три дози вакцини з першого дня життя. Від початку таких щеплень у 2002 році захворюваність дітей на гепатит В (на 100 000 дитячого населення) знизилася майже в 15 разів.

– Маємо ще раз процитувати наведені Вами дані щодо кору на фоні його спалахів.

– В 2005–2006 рр. було зафіксовано 42 000 випадків кору, із них 4 – з летальним наслідком. 2011–2013 рр.: понад 13 000 випадків кору. Гадаю, коментарі щодо життєвої важливості щеплень проти кору зайві.

– Вкрай цікавим, Сергію Олександровичу, виглядали у Вашій доповіді тези, чому ще можна запобігти вакцинацією.

– Це гемофільна інфекція типу b. На 2000 рік зафіксовано 8,1 млн випадків цієї своєрідної лихоманки, дещо схожої на лихоманку, викликану вірусом Ебола. 360 000 випадків у вказаному році були смертельними. У 2009 році 160 країн впровадили масову вакцинацію.

Залишається актуальною проблема пневмококової інфекції, що є основною причиною смерті дітей віком до 5 років. Кожні 40 секунд у світі від пневмонії вмирає дитина. Не зійшла зі сцени й менінгококова інфекція. На 2000 рік 7000 захворілих в Західній Європі, 3000 – в США.

Вакцинацією також можна запобігти ротавірусному гастроентериту, що є причиною 44% випадків діареї у дітей в Україні, та раку шийки матки. Варто зазначити, що кожного дня в Україні від раку шийки

матки вмирає 6 жінок. Цей діагноз є другою причиною смерті серед жінок у віці 15–44 роки в Європі.

– Ваша розробка на підставі міжнародних документів – заклик до поживлення профілактичної медицини щеплень. Істотно важливо, що ці роздуми й факти узагальнено найповажнішим фахівцем в Україні з цих питань, і насамперед – у проблематиці дитячих інфекцій. І голос Ваш має бути почутий усіма!

– Дякую вам за таке ставлення до доповіді. Важливо, що ці дані журнал «Мистецтво лікування» має оприлюднити. Це кроки й на завтра, але найліпше – на сьогодні.

Розмовляв Юрій Віленський